

Emek

Yaşar Kemal'in romanlarında bahsettiği Çukurova'nın bereketli topraklarında, yediden yetmişe bu bölgenin insanların emeği var. Sofralarımıza gelen sebzelerin ardında, eğitimlerini yarıda bırakıp çalışmak zorunda olan Şahnur'un, Mehmet'in, Fidan'ın Hatice'nin ve daha nice mevsimlik tarım işçisi çocuğun payı var. Onlar en önemli haklarından biri olan okuldan, yani eğitimden mahrum kalarak henüz küçük yaşlarda emek vermenin, çalışmanın ağır yükü altında eziliyorlar.

● Beyza ŞİMŞİR-Sevil ÇAKMAK
● Tasarım: Ufuk AVCUOĞLU

Çadırda yaşamlar... Yer Adana, Yüreğir. Yeniköy. Yeniköy'e vardığınızda sizi karşılayan çadırlar ve çadırda yaşamlar. Ben de karşıladım...

Yeniköy'e ulaştığımda arabadan inip etrafına bakındım. Çadırların bulunduğu bölgeye vardım ve dört büyük çadırın yan yana sıralandığını gördüm. Ortalık oldukça sessizdi. Uzaktaki çadırın yanında orta yaşlı bir adam duruyordu. Tüm gücünü siku silyaya tutmuş bastonundan alıyormuş gibi yorgun bir hali vardı. Yaşlı adama yakın bir yerde iki çadırın arasında gerildiği ipe yeni yıkadığı çamaşırları sereren bir kadın gözümü çarptı. İkişi de beni fark etmediler. Ortalıkta başka kimse yok mü diye bakarken, sessizliği çadırların karşı tarafındaki ormanlık alandan gelen çocukların sesi bozdu.

Kısa süre içerisinde 7 çocuk sarı etrafımı. Meraklı ve heyecanlı gözlerle bana bakıyorlardı. "Merhaba çocuklar" dedim. Hep bir ağızdan "Merhaba" diye cevap verdiler. İçlerinden yaşça en büyük olanı -isminin Fidan olduğunu sonra öğrendim- kollarını hafifçe çıkararak ve biraz da çekingen bir tavarla "Niçin geldin abla?" dedi.

Onlara adımı ve ne için geldiğimi anlattım. Biraz olsun güvenlerini kazanabilmişim. Bana tatlı kaşlarla bakan kız çocuğu artık öyle bakıyordu. Daha sonra isimlerini sordum. Çocuklar yarış halinde gibi aynı anda isimlerini söylediler.

"Ben Şahnur."
"Benim adım Mehmet."
"Hasan."
"Fidan."
"Hatice."
"İsmail."
"Emine."

Hepsinin gözlerinin içi gültüyordu ve dikkatle beni izliyorlardı.

"Çocuklar anne babalarımız nerede, ne zaman gelirler" diye sordum. Mehmet heyecanlı bir tavarla şöyle dedi:

"Hepsi tarlaya çalışmaya gitti abla, saat beş gibi gelirler."
Aynı anda hepsinin ismini akıldamda tutamadığım için Mehmet'e tekrar adını sordum. Bana muzipçe bakarak:

"Adım Mehmet, daha yeni söyledim, yoksa sende unutkanlık mı var abla?"

Hepimiz Mehmet'in bu sözü üzerine güldük.

"Biraz unutkanım Mehmet, ama merak etme bundan sonra bir daha ismini unutmam."

Mehmet:

"Tamam abla görecekmiş."

Fidan az önce sorduğum sorunun cevabını verdi:

"Bir tek benim üvey annem ve yengem burada, istersen sonra onlarla da konuş."

"Tamamdır, öyle yapalım. Siz ne yapıyorsunuzuz bakalım?" diye sordum.

Fidan:

"Normalde biz de çalışmaya gidiyoruz abla. Ama bugün tatiliz, gitmedik."

Fidan'ı soracak sordularım vardı ama Hasan benden önce davrandı ve ilk defa söze karıştı. Heyecanlı bir şekilde:

"Arka tarafta keçilerimiz var. Gel sana keçileri gösterelim."

Çocukların hepsinden "Evet abla hadi gel!" sesleri yükseldi. Benden cevap beklemeyen keçilerin yanına doğru koşarak gittiler. Ben de arkalarından onları takip ettim. Yürürken, ürkek adımlarla yanına Şahnur yaklaştı. Henüz dıyalogumuz olmamıştı ama için için farklı sınımsı Şahnur'a. Kısa bir bakışmadan sonra Şahnur:

"Abla bir daha geleceksen misin buraya?"
Bu soruya

ha-zırılış yakalanmıştım.

"Bilmiyorum, gelmek isterim, peki sen gelmeni ister misin?"

Şahnur:

"Evet abla çok isterim, lütfen tekrar gel."

Keçilerin olduğu yere geldiğimizde bambaska bir yerde gibi hissettim kendimi. Yemyeşil düzlüğün üstünde kendi hallerinde oradan oraya yürüten keçiler... Arkada Seyhan Baraj Gölü ve ufukta tüm ihtişamıyla Toros Dağları duruyordu.

Çocuklar oradan oraya koşurup kendi hallerinde eğlenip gültüyorlardı.

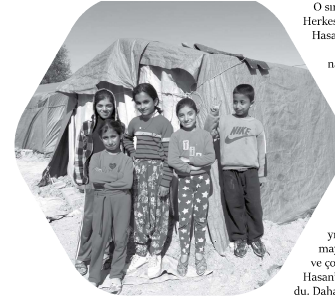
"Bu keçilere siz mi bakıyorsunuzuz?" diye sordum.

Mehmet ve İsmail aynı anda

"Evet biz bakıyoruz."

Mehmet devam etti:

"Keçilerin bakımını biz yaparız, tarlaya gitmediğimiz zaman ben bakarım, onları

gezdirim."

"Çocuklardan bazıları "Coban Memo" deyiş geliştirdiler.

"Mehmet benim yaşın kaç, okula gidiyor musun?" diye sordum.

Mehmet:

"10 yaşımdım. Dördüncü sınıfa gidiyorum abla. Okula bazen gidiyorum bazen gitmiyorum. Bu aralar gitmiyorum, iş çok, tarlaya gidiyoruz. Yarn da tarlaya geçeceğiz. Ama kızları götürmeyeceğiz, onlar buradadır kalsın."

Mehmet bu sözlerden sonra kızlara bakarak kahkaha attı. Hatice, Mehmet'i hafifçe sararak söze atladı:

"Memo yine saçmaladın. Abla sen bakmana buna, bunun yaşı küçük, doğru düzgün iş bile yapamıyor. Biz de gidiyoruz tarlaya."

"Hatice siz nereden geldiniz? Sen okula gidiyor musun?"

Hatice:

"Biz Urfa'dan geldik abla. Urfa'dayken okula gidiyordum ama şimdi gitmiyorum. Birkaç ay burada duracağız. Sonra da Kirikale'ye pamuk toplamaya geçeceğiz. Okula gitmek istiyordum ama çalışmak zorundayız. Ailemize yardım ediyoruz."

Fidan söze girerek:

"Burada hiçbirimiz okula gidemiyoruz abla. Zaten buradakiler Urfa'dan geldi. Bir tek ben ve ailem Adana'da yaşıyoruz. İş için çadırda geldik, o yüzden ben ve kardeşlerim de okula gitmiyoruz. Belki işler bitince gideriz."

"Nasıl geçiyor bir gününüz. Ne yapıyorsunuz tarlada?"

Şahnur uzun süreli kordukları sessizliği bozup konuşmaya başladı:

"Bu aralar biber ekliyoruz. Domates ekliyoruz, patlıcan ekliyoruz. Sabah 6'da uyanıyoruz. Sonra hazırlanıp tarlaya... Günlük 130 lira veriyorlar. Akşam olunca da geri dönüyoruz. Bazen de buradaki keçilerle ilgileniyoruz."

Hemen ardından Mehmet konuşmaya başladı:

"Evet abla biber ekliyoruz. Yarn da biberi gideceğiz. Geçen de biber ekmişik, don vardı hepisi çürüdü gitti. Emegi-miz boşa gitti."

Mehmet'in bu sözleri üzerine çocukların yüzleri düştü. Hep bir ağızdan "Yaa evet abla yazık oldu, o kadar uğraştık" diye hayıflanıyorlardı.

10 yaşındaki çocuk bana 'emek'ten bahsediyordu. Bu yaşta çocukların ağzından bunları duy-mak bende değişik duygulara yol açmıştı. O an için ne düşüneceğimi, ne diyeceğimi bilemedim.

O sırada yanımıza oğlaklar geldi. Herkesin dikkati oğlaklara yöneldi. Hasan'a dönüp:

"Sen alabilir misin kucak-na" diye sordum.

Hasan:

"Tabii alıyorum abla" diye-yerek oğlak birini kaptığı gibi kucakladı.

"Dur bırakma senin fotoğrafını çekeceğim" dedim.

Hasan sıkı sıkı kucakladığı oğlakla bana poz verirken diğer çocuklar da etrafı gezinen oğlakları yakalay-p Hasan'ın yanına doğru ko-maya başladılar. Ortalık oğlak sesi ve çocukların kahkahalarıyla doldu.

Hasan'ın yanına ilk gelen Şahnur oldu. Daha sonra yanlarına Mehmet, Hatice ve İsmail geldi. Hepsinin tek tek fotoğrafını çektikten sonra çektiğim fotoğraflara baktık. O sırada Fidan'ın üvey annesi görün-dü. Çocuklara "Hadi oraya gidelim" dedi. Yürümeye başladık. Şahnur yanına yaklaş-p tekrar aynı soruyu sordu:

"Abla tekrar geleceksin değil mi?"

"Gelmeye çalışacağım Şahnurcuğum. Ben sizi çok sevdim" diye karşılık verdim.

"Ben de seni çok sevdim abla" dedi.

Bana bakıp gülümsemesiyle beraber yüzünde derin bir gamze oluştu.

Fidan'ın annesinin yanına gittik. Ona kendimi tanıttım. Gazetecilik Bölümüne öğrencisi olduğumu ve ne için geldiğimi ayrıntılı bir şekilde anlattım. "Tabii sana yardımcı olurum, anlatırım halimizi" yanıtını aldım. Adımı sordum. Ayşe olduğunu söyledi, sonra konuşmaya devam etti:

"Valla şimdi burada kimse yok. Herkes tarlaya gitti çalışmaya. Ben hamile olduğum için gitmiyorum. Çadırda işlerle ilgileniyorum.

"Siz de Urfa'dan mı geldiniz?"

"Çocuklara dönüp:

"Ben gidiyorum çocuklar. Sizi tanımak çok güzeldi. Teşekkür ederim" dedim.

Onlar da hep birlikte "Güle güle abla" diye başladılar.

Arabaya binerken çocukların çoğu keçilerin olduğu yere doğru koşmaya başlamıştı. Arabanın yan tarafında Şahnur, Hatice ve Fidan yan yana duruyorlardı. Şahnur, benden gözlerini ayırmıyordu. Bunu fark eden Hatice, Şahnur'a dönüp:

"Bana yine iş çıktı. Daha da konuşurduk aslında ama şimdi gitmezsen adamın ve kucakındaki çocukla beraber adamın yanına doğru gittiler."

"Çocuklara dönüp:

"Ben gidiyorum çocuklar. Sizi tanımak çok güzeldi. Teşekkür ederim" dedim.

Onlar da hep birlikte "Güle güle abla" diye başladılar.

Arabaya binerken çocukların çoğu keçilerin olduğu yere doğru koşmaya başlamıştı. Arabanın yan tarafında Şahnur, Hatice ve Fidan yan yana duruyorlardı. Şahnur, benden gözlerini ayırmıyordu. Bunu fark eden Hatice, Şahnur'a dönüp:

"Çok istiyorsan sen de onla git Şahnur" dedi ve güldü.

Şahnur cevap vermedi. Bana son kez "Geleceksen değil mi?" diye sordu.

"Evet" diye cevap verdim.

Araba hareket etti. Artık tüm çocuklar farklı yerlere dağılmıştı. Sadece Şahnur olduğu yerde doğru koşmaya arabaya bakıyordu. Araba gözden kaybolana kadar bakmaya devam etti. Kendimi duyumsuz zannederdim ama Şahnur'un bize o son bakışı beni bile ağlattı.

Çadırda yaşam

● Sevil ÇAKMAK-Beyza ŞİMSİR
● Tanarım: Ufuk AVCUOĞLU

Adana'nın Yüreğir ilçesinde bulunan yenköy'e göçünüzde gözünüzde ilk çarpan, mevsimlik tarım işçilerinin kaldığı çadırlar. Çadırlara yaklaştığınızda çocukların salama kanalında oynağığı, kadınlarınsa çadırlarında çeşitli işlerle uğraşğını görürsünüz.

Ben de biraz tedirgin, çadırlara yaklaştım. Birkaç kişi bana 'Kim acaba?' der gibi bakıyordu. Utrafa bakınırken yanına genç bir kadın yaklağtı:

"Neşe bakımsın?"

"Ben gazetecilik okuyorum. Bir araştırma için geldim" diyerek geliş nedeninden söz ettim.

Beni bakışlarıyla şöyle bir süzdükten sonra, "Gel sana çadırları gezdiririm" dedi. Çadırları gezerken bir yandan da konuşmaya başladık. O sırada konuşma fırsatım oldu. Adım Ayşe olduğunu söyledim. 18 yaşında, evli ve 4 aylık bir bebeğimin olduğunu öğrendim. Çadırları gezmeye devam ederken ilk basta yanına yaklaşılmaya çekinen çocuklar, artık etrafında dolaymaya başlamıştı. Herlelikle iki çocuğın mandalina suyu sıkığını gördük ve yanlarına yaklağık. Ayşe, çocuklara Arapça olarak benim nereden geldiğimi, ne için geldiğimi anlattı. Böylece çocuklarla sohbet etme imkanı buldum.

"Merhaba. Adın ne?" diye sordum. Utanarak ve biraz da gülerek, "Merhaba. Adım Hatice." diye cevap verdi.

"Kaç yaşındasın Hatice?"

"11 yaşımdayım."

"Neler yapıyorsunuz burada?"

da?"

Hatice:

"Annemle babamla işe geldik. Çalışıyoruz. Ben anlatıme yardım ediyorum."

"Okula gidiyor musun?"

"Gitmiyorum. Ama Urfa'da gidiyordum. Buraya gelince okula gidemedim."

Hatice sohbet ederken utanıp kaçtı. Ardından yanmda duran diğer çocuğı doğru baktım. Hala mandalina sıkıyordu. Yüzüne baktı, sonra güldü. Önce çok utanığı bendem. Ama sonra konuşmaya başladı. Hatice'ye sorulduğru soruları ona da sordum. Adım Mehmet ve 13 yaşımda olduğunu söyledim. Mehmet'e de burada neler yapığını sordum.

Mehmet:

"Ben burada babamla birlikte tarlaya gidiyorum. Tarlarda karpuz ekliyoruz, topraklıyoruz. Bugün babamla gitmedim. Sonra gidiceğim."

"Mehmet sen okula gidiyor musun?"

"Evet ben de gitmiyorum. Urfa'da okuyordum ben. Babamla buraya iş için gelince okumayı bıraktım."

Mehmet de Hatice gibi fazla konuşmağı utanıp, gülererek kaçtı. Çocuklarla bu kısa sohbetinden, çocukların dışarıdan gelen insanlara karşı ne kadar çekingen ve iletişime kapalı olduklarını anladım. Çocuklar gidince Ayşe, beni diğer çadırların bulunduğu yere götürdü. Etraftaki insanların bakışlarında, alkanlardaki "Kim acaba?" sorusunu görülebiliyordum. Burada da çocuklar pesimize taladı. Şaşkın ve gülen gözleri ile bana bakıyorlardı. Biraz gezdikten sonra Ayşe beni

Çukurova... Bereketli topraklar. Ama çalışırsın... Kulađa olduğu güzel geliyor. Ama bereketine ulaşabilmek için onu işlemek gerekiyor. İşte zorluklar buradan başlıyor. Beden yoruluyor, memleketinden başka diýaralara adeta sürgün oluyor, olumsuz yaşam koşullarına maruz kalarak evinden uzak çadırlarda yaşıyor.

çadırlarına götürdü. Çadıra girdiğimizde annesi etrafı süpürüyor, çocuklar işe oyun oynuyor. Ayşe ile bir kenara oturduk. Ben sordumdan Ayşe anlatmaya başladı:

"İşte görüyorsunuz burada kalıyoruz. Çadırla kalmak özellikle kışın çok zor oluyor. Daha geçen gün fırtına çıktı. Bu oturuğumuz yerini bastı. Perişan olduk. Keşke imkanımız olsa da burada yaşamasak. Çocuklar için de zor oluyor. Bak bu benim 4 aylık kızım. Bunu çadırda doğurdum. Bu da benim 7 aylık kardeşim Ömer. Annem de onu çadırda doğurdu. Aslında buradaki bütün çocuklar çadırda doğuyor. Hatta karşı çadırmızda biri de geçen gün çadırda doğurdu."

Ben Ayşe'nin anlattıklarını hayretle dinlerken, onun tüm bunları bana eğlence ve hatta biraz da gülerek anlatması beni daha da şaşırttı. Ayşe ile sohbet ederken haber yapmak istediğini söyledim. Annesi-ne sordu. Annesi yüzünü asarak yüksek bir sesle, ses kaydı almamı ve fotoğraf çekmemi istemediğini söyledi. Ben de yazılı not alacağımı, fotoğraf ve ses kaydı almayaçđımı belirttim. Ayşe bunu annesine anlattı ama annesi yine izin vermedi. Benim kocamın izin vermediğini söyleyip 'Hayır' diye kestirip attı. Sonra Ayşe bana dönüp:

"Keşke saat 5'te gelsedyin. Konuşabileceğin kişiler şimdi tarlaya gitti. Eğer beklersen onlarla da konuşabilirsin."

Saate baktım. Gelmelerine daha 4 saat vardı. Olsun bekleyebiliyordim.

"Ben beklerim sorun değil."

Ayşe:

"Tamam o zaman bugün bizim çadırda misafirimizsin."

Çadırla beklerken Ayşe'nin diğer küçük kardeşleri geldi. Benimle oyun oynamak istediiler. Ben de onları kırmak istemedim. Çocuklar ile

oyun oynarken Ayşe'nin abisi geldi. Ayşe ile benim kim olduğumuz, nereden geldiğimizi konuşular. Sonra yanımıza oturdu.

"Merhaba ben Sefa. Ayşe'nin abisiyim." Sefa Ayşe'len küçük gösteriyordu. Bu nedenle abisi olduğunu düşünmemiştim. Öğrenince de hayli şaşırdım. Ben de kendimi tanıttım. Ardından kaç yaşında olduğunu sordum.

Sefa:

"20 yaşımdayım. Galiba Ayşe ile bana bakınca çok şaşırdın. Evet, ben ondan küçük duyuyorum."

Kendisine yaşadığı bu ortam ve çalışma şartları hakkında sorular yönelttim:

Sefa:

"Aslında ben burada çalışmıyorum. Merkezde bir firmada çalışıyorum. 11 yaşımdayken ben de burada babamla çalışmaya başladım. Sonrasında sadece bu ortamda kalmak istemedim ve merkezde işe girdim. Ayda bir kez gelirim. Bu ortamda yaşamak çok zor. Özellikle yağmurda, fırtınada çok zorluklar çekiyoruz. Burada çocuklar okuyamıyor. Ailenizi buraya gelince okuma imkanımız olmadı. Ben de okuyamadım. Elimde olsa tüm çocuklara okuma imkanı sağlardım. Ama o imkanım yok. Buradaki çoğu insan buradan başka bir ortam görmemiş. Özellikle çocuklar sadece bu çadırlardan ibaret bir dünya olduğunu zannediyor."

"Peki sen başka yerde çalışmaya nasıl başladın?"

Sefa:

"Ben aslında şöyle baktım. Buradan başka bir dünya var, neden burada tıklıp kalamadım dedim kendime ve sonra da buradan çıktım, merkezde çalışmaya başladım. Buranın şartları ciddi çok zor. Kaldığımız yer olsun, çalıştığımız ortam olsun. Ama hiçbir

zaman bu çadırdan utanmadım. Utanmam da bu çadırdan gurur duyuyorum. Keşke burada yaşayınlarla olanak tanınsa. Çocuklar çalışılabile ve bir şeylerin farkına varılabileler..."

Sefa'nın gözleri umut doluyordu.

Bu şekilde sohbet ederken saat 5 oldu. Dışarı çıktığımızda insanlar gelmeye başlamıştı. Önce erkekler sonra kadınlar ve ardından çocuklar geliyordu. Ben onların gelişini izlerken onlar da diklikle bana bakıyorlardı. Bazıları da Sefa'ya Arapça benim kim olduğumuzu soruyordu. Sonra Sefa, birkaç kişiye seslendi. Benim ne için geldiğimi anlatarak konuşmak istediğini söyledi. Çocuklar çok utandırlar ve kaçırlar.

Ama sonra biri geldi yanımıza ve anlatmaya başladı:

"Eğer bir imkânın olsaydı burada neyi değiğtiririz isterdin?" diye sordum.

Mehmet:

"İlk önce bu çadırları değiğtirdim, çok rezil oluyorduz. Onun yerine konteyner koymak isterdim. Sonra buradaki tüm çocukların okumasını sağlardım. Bizim gibi böyle rezil olmalarını istemiyordum."

Mehmet sanki 17 yaşında değil de görmüş geçirmiş olgun bir insan edasıyla konuşuyordu. Halbuki o daha bir çocuktu.

"Ben Mehmet Ünger, 17 yaşımdayım. Ailenle Urfa'dan buraya geldik. 11 yaşımdan beri babamla tarlada çalışıyorum. Yağmur çamur demeden sürekli çalışıyoruz. Burada da çadırda kalmak çok zor. Fırtına ya da yağmurda çadırlarımız uçuyor, içeriye su giriyor."

"Okula gidebiliyor musun?"

Mehmet:

"Hayır. Ben okuyamıyorum. 3'üncü sınıfta okulu bırakmak zorunda kaldım. Çünkü ailem ile çalışmam gerekiyor."

"Eğer bir imkânın olsaydı burada neyi değiğtiririz isterdin?" diye sordum.

Mehmet:

"Duyduklarına şaşırdım ve 'Bu dönemde hala böyle şeyler yaşanıyor mu?' diye düşündüm. Yürümeye devam ediyorduk. Su kenarına geldik. Çocuklar sıcak havalarda burada yüziyorlardım. Ama suda girdaba

girerlense saç çıkmıyorlardım. Ben böyle bir tehlikeye rağmen çocukların suya girmeye devam etmelerine anlam veremeyen Sefa konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Burayı görüyorsanız işte...Heride çocuklar yüziyor. eğer ki suya kapılırlarsa bu deliğe doğru sürükleniyorlar. Bu deliğe giren çocuk diğer taraftan çıkıyor ama genelde sağ olmuyor. Hatta geçen benim küçük kardeşim Adilet, girdaba yakalandı zor çektiler için. Çekmeselerdi şu an ölmüştü. Bırası için çok kötüim aradık, yetkililere dedik ama bir çare bulunmadı."

Anlattıklarını şaşkınlıkla ve üzölerek dinliyordum. Çadırları gezerken zamanın nasıl geçtiğini fark etmemişim. Hava karanmaya başlanınca ayrılmaya vaktimin geldiğini anladım.

Sonra Sefa'ya dönüp, artık gitme vaktimin geldiğini söyleyerek yardımları için teşekkür ettim. Ben otobüse doğru yöneldim. O da yanmdaki çocukları alıp çadırına geri döndü.

Cocukların yüzerken sürükledikleri delik.